Policy för återhämtning och förändring som svar på pandemin

Sammanfattning

Antagen av EPSU:s 65:e styrelsemöte den 24-25 november 2020

Covid-19 pandemin har haft en enorm effekt på arbetstagare och våra samhällen. Den har krävt massiva reaktioner av länder i Europa, både vad gäller hur de direkta hälsokonsekvenserna hanterats och vad gäller hur följdeffekterna av krisåtgärderna handlagts.

Betydande åtgärder, och ibland initiativ som saknar motstycke, har vidtagits för att angripa de ekonomiska och sociala biverkningarna. Målet borde vara att inte återvända till samma värld som före covid, utan till en värld som står för lösningar av några grundläggande problem med finansiering av offentliga tjänster, offentliga investeringar och ojämlikhet, som hämmat ett fullödigt, effektivt svar på pandemin.

Nationella regeringar, EU och globala institutioner måste nu sättas under tryck att omvandla dessa kortsiktiga initiativ till långsiktiga politiska förändringar. I det måste ingå en fundamental omvandling av hur offentliga tjänster finansieras och utförs och hur ekonomin drivs för att få ett slut på ojämlikhet och exploatering, och garantera en rättvis omställning för att ta itu med klimatförändring.

Det innebär att komma till insikt om kort-, medel-, och långsiktiga utmaningar, bland annat att det är nödvändigt att:

- stärka offentliga vård- och omsorgstjänster, förbättra anställdas löner och villkor i branschen, bl.a. genom att åstadkomma en säker, effektiv bemanningsnivå, som är väsentlig för att motsvara vårdtagarnas behov
- garantera offentliganställdas hälsa och säkerhet
- öka medel till och investeringar i allmänna offentliga tjänster för att garantera utbudets kvantitet och kvalitet, säkerställa ekonomin för städer och kommuner som drabbats av förlorade intäkter, samtidigt som de befunnit sig i främsta linjen i kampen mot covid-19
- överväga åtgärder för att öka offentliga intäkter genom progressiv beskattning, som skulle kunna inkludera att sikta på förmögenheter och fastigheter, och samtidigt studera initiativ för att undvika att skulder växer ännu mer, vilket skulle kunna undergräva en långsiktig återhämtning i somliga länder
- vidta åtgärder för att säkra en bärkraftig ekonomisk återhämtning på sätt som också hanterar ojämlikhet och klimatförändring
- stärka kollektivförhandlingar och social dialog samt offentliganställdas och fackliga organisationers rättigheter, och i synnerhet erkänna den livsviktiga roll, som frontlinjeanställda spelat och som hållit våra samhällen samman under krisen
- på nytt överväga europeiska och globala institutioners roll vad gäller effektiv samordning som reaktion på pandemin, särskilt inom centrala sektorer som vård och omsorg.

Europas offentliganställdas förbund kommer att verka för att:

1. bättre organisation och finansiering av offentlig vård och omsorg för att erbjuda den mänskliga rättigheten till vård och omsorg
2. ökade medel till och investeringar i allmänna offentliga tjänster som bidrag till ett socialt rättvist samhälle
3. garantera medel för återhämtningen och att dessa används i linje med den gröna och sociala given, och villkoras i förhållande till kollektivförhandlingar och skattelydnad
4. på längre sikt erhålla stabila offentliga finanser baserade på rättvis beskattning
5. stärka kollektivförhandlingar och social dialog samt offentliganställdas och fackliga organisationers rättigheter
6. ta itu med nya sätt att arbeta
7. förslag om att nollställa eurozonen, Europeiska unionen och det bredare Europa, samt
8. få de kommunikationer, lobbyverksamhet och kampanjer som behövs för att förverkliga våra mål.

Policy för återhämtning och förändring som svar på pandemin

Det har krävts en enorm satsning av länderna i Europa att hantera covid-19 pandemin, både vad gäller akuta hälsokonsekvenser, och påföljande nödåtgärder, bl.a. att hårt stänga länder, och slå igen stora delar av ekonomin. Det faktum att en sådan politik godtagits och verkställts så snabbt visar vad som är möjligt, om regeringar är redo att vidta radikala åtgärder. Nationella regeringar, europeiska och globala institutioner bör nu utsättas för tryck att omvandla dessa kortsiktiga initiativ till långsiktiga politiska förändringar, så att det leder till en grundläggande omvandling av hur offentliga tjänster finansieras och utförs, och att ekonomin förvaltas för att få ett slut på ojämlikhet och utsugning, och en rättvis omställning säkras för att hantera klimatförändring.

En serie grundläggande frågor och åtgärder, bör vidtas på kort, medel, och längre sikt, och inriktas på:

- Stärka offentliga sjukvårds- och sociala tjänster, förbättra löner och villkor för anställda inom branschen inklusive åtgärder för personaltäthet, som motsvarar vårdmottagarnas behov.
- Offentliganställdas arbetsmiljö, hälsa och säkerhet, samt den väsentliga förbindelsen till folkhälsan
- Finansiera och investera i allmänna offentliga tjänster för att garantera utbudets kvantitet och kvalitet, säkra medel till städer och kommuner som drabbats av förlorade intäkter och kommer fortsättningsvis att lida, samtidigt som de stått i frontlinjen för kampen mot covid-19.
- Behovet av åtgärder för att säkra en hållbar ekonomisk återhämtning, som ~~också~~ omfattar krav på att ta itu med ojämlikheter, ~~såväl som~~ klimatförändring samt snarast få fram utbildningar och arbetstillfällen av god kvalitet, särskilt för yngre arbetstagare.
- Stärka kollektivförhandlingar och social dialog, offentliganställdas och fackföreningars rättigheter, i synnerhet erkänna den väsentliga roll som spelats av arbetstagare i frontlinjen, som hållit våra samhällen tillsammans under krisen
- Ompröva europeiska och globala institutioners roll vad gäller att åstadkomma en effektiv samordning som svar på pandemin, särskilt i viktiga sektorer som hälso- och sjukvård.

Kortsiktigt

Inverkan av covid-19 har barlagt ihållande svagheter hos många sjukvårdssystem vad gäller deras bristande beredskap att hantera utbrottet. Anställda i offentlig sjukvård har varit situationen vuxen, ofta med stor risk för sig själva och sina familjer; de har arbetat för att stoppa spridning av infektionen med patienter i vård och omsorg – på äldreboenden och särskilt i hemtjänsten – och arbetat under ytterst svåra omständigheter, ofta utan tillgång ens till enkel personlig skyddsutrustning.

Infektionstopparna i många av Europas länder i augusti visade att pandemin ännu inte är under kontroll, och att sjukvård och vårdanställda fortsätter att sättas under hård press. Myndigheter måste se till att sjukhus, hälsovårds- och omsorgssystem har både kapacitet och utrustning för att klara av det. Många arbetstagare fick under början på utbrottet ta på sig en orimlig arbetsbörda. Våra vård- och omsorgssystem behöver mer personal och bättre arbetsvillkor för att handskas med arbetsrelaterad stress. Även före krisen var vård och anställda ofta pressade bortom sitt yttersta. Krisberedskap innebär att det finns en personalbuffert för att kunna klara av sällsynta händelser.

På kort sikt återstår problem att lösa med att få fram personlig säkerhetsutrustning och säkerhetsprotokoll. Samtidigt som vårdanställda även i fortsättningen bör prioriteras, finns det många grupper arbetstagare, i synnerhet de som står i direkt kontakt med allmänheten, och har svårt eller nästan omöjligt att iaktta fysisk social distansering inom omsorgs- och slutna institutioner, som saknar nödvändig personlig skyddsutrustning för att utföra sitt arbete på ett säkert sätt. Bland annat gäller det anställda på vårdhem och i

hemtjänsten, i kriminalvård, övriga sociala och utbildningstjänster, asyl- och migrationsförläggningar, avfallstjänster, brandförsvar, offentliga departement och myndigheter, osv. Det viktiga är inte bara att skydda de anställdas hälsa, men att också se till att de som utnyttjar tjänsterna är säkra, såväl som anställda i många andra viktiga branscher som detaljhandel, leveranser, kollektivtrafik, osv.

Riskbedömningar om covid-19 infektion bör genomföras, med hänsyn till både villkor på arbetsplatsen och de anställdas psykologiska och fysiska egenskaper. De nödvändiga förebyggande och skyddsåtgärder bör därefter vidtas, eller alternativt, riskfritt arbete för särskilt utsatta arbetstagare.

Dessa bedömningar bör också angripa de speciella risker som påvisats hos arbetstagare ur svarta och etniska minoritetsgrupper.

Meningen här är inte enbart att skydda de anställdas hälsa, men också säkerställa vårdtagarnas säkerhet, såväl som arbetstagare i många andra viktiga sektorer, som detaljhandel, leveranser, rättsskipning, kollektivtrafik osv.

Det är också brådskande att se till att annan medicinsk utrustning tillverkas och distribueras, som respiratorer, och ökade möjligheter att testa. Man ställer sig frågan om EU:s och nationella regeringars förmåga att skaffa fram dem, och krav på konvertering och/eller rekvisition av tillverkningskapacitet eller t.o.m. att bygga upp ny kapacitet. Regeringar bör pressas att införa en tillverkningspolitik som omfattar att starta eller omvandla lokala fabriker till att producera dessa varor för att garantera leveranser, och samtidigt förhindra ökad risk för korruption. Därtill också den roll som EU kan och bör spela med att stödja angränsande och andra länder.

I länder med minskade nedstängningsåtgärder är det väsentligt att fackliga organisationer medverkar i förhandlingar om bestämmelser och regler som ska gälla, redan innan man så småningom återgår till arbetet. Dessa bestämmelser och regler, bl.a. covid-19 testning, munskydd och tillämpliga arbetsmiljöföreskrifter är desto viktigare när det finns tecken på ökade infektioner och då begränsningar återinförs över hela landet eller lokalt. Facken måste bestämt hävda sin roll, och begära att avtal förhandlas som villkor för att eventuellt återgå till arbetet och säkerställa att företagshälsovård och säkerhetstjänster involveras.

Utmaningar på medel och längre sikt

De viktigaste utmaningarna som ska behandlas täcks av följande åtta avsnitt:

1. Hur offentliga sjukvårds- och sociala tjänster organiseras och finansieras (sid 5)
2. Hur finansiering av och investering i offentliga tjänster ska ske generellt (sid 7)
3. Hur återhämtningen ska finansieras (sid 9)
4. Offentliga finanser på längre sikt (sid 11)
5. Stärka kollektivförhandlingar, social dialog, offentliganställdas och fackföreningars rättigheter (sid 13)
6. Nya sätt att arbeta (sid 15)
7. Eurozonen, Europeiska unionen och ett vidare Europa - förslag om en återställning (sid 16)
8. Kommunikationer, lobbyverksamhet och kampanjer (sid 17)

1 Hur offentliga sjukvårds- och sociala tjänster organiseras och finansieras

Krisen har avslöjat att somliga länder och regioner med bättre offentliga vårdnätverk handskats bättre med pandemin, medan andra fört en bristfällig politik som svar på covid-19, och generellt inte investerat ordentligt i folkhälsa och förebyggande strategier, inklusive arbetsmiljö. Samtidigt har man också försummat att bibehålla eller öka medel för hälsa och omsorg, för att tillfredsställa den åldrande befolkningens växande anspråk och svara mot landsbygdens speciella vård- och omsorgsbehov.

Ofta har det i många fall varit nationella regeringar som själva inte ställt tillräckliga medel till förfogande för sjukvården, dock måste EU-kommissionens roll i Europeiska unionen uppmärksammas.

Efter den sista finansiella och ekonomiska krisen 2008-09 satte kommissionen raskt igång med att föreskriva åtstramningar, som lämnat ett arv av underfinansierade tjänster, samtidigt som dess landsspecifika rekommendationer om hälsovård mer fokuserat på frågan om kostnadseffektivitet än på kvalitet och tillgång. Det har därför pressat regeringar i somliga länder att minska kapacitet, både vad gäller platser och intensivvårdsenheter. Omsorgssektorns bristfälligheter, framför allt i äldreomsorgen, har också grymt avslöjats under krisen. Underfinansiering och otillräcklig personal kännetecknade redan denna bransch, med ett otillräckligt utbud av bäddplatser för medicinsk behandling och/eller öppenvård, som allmänt ignorerades under krishanteringens först skede, tills stora brister på skyddsutrustning och ett upprörande antal dödsoffer i vissa äldreboenden avslöjades. Därmed betonas den viktiga frågan om att effektivt insamla data om infektioner och dödsfall, och ha fullständig offentlig tillgång till denna statistik (CFE energie). Offentliganställdas förbund måste pressa regeringar att fokusera ansträngningar på att stärka offentlig sjukvård och ta itu med strukturella problem beträffande underbemanning och låga löner, och vända på trenden med privata utförare genom att progressivt öka direkt offentlig kontroll av både vård och omsorg, och att säkra en effektiv samordning mellan de två branscherna.

Först och främst förlitar sig både sjukvård och omsorg framför allt på kvinnlig personal, ofta invandrare och/eller svarta och etniska minoritetsgrupper. Det flesta är underbetalda, deras arbete undervärderas, och de ställs, särskilt inom omsorgsyrken, inför otrygga anställningsvillkor, som föreskrivs av privata och multinationella företag, som vunnit avtal av kommunala myndigheter i syfte att skära ned kostnader, p.g.a. centrala myndigheter skurit ned medel för verksamheten. Det finns tydliga bevis från somliga länder att svarta och etniska minoritetsanställda oproportionerligt påverkats av pandemin. Många arbetar i frontlinjen och är koncentrerade i lågavlönade yrken, ofta ute på entreprenad och i hushåll med lägre inkomster. Om åtstramningsåtgärder införs skulle de drabbas oproportionerligt vad gäller jobb och intäkter.

Nyckeln till att säkerställa att facket kan förhandla bättre lön, arbetstid, övriga villkor och särskilt arbetsmiljö, är att stärka kollektivförhandlingar i hälsovård, och speciellt inom omsorg. Det är också viktigt att erkänna deras roll vad gäller att få bukt med pandemin. Kortsiktigt kan det innebära en särskild bonus för långa arbetstider i högriskmiljö, men det krävs också ett längre perspektiv för att göra något åt att det behövs en grundläggande omvärdering av yrken i dessa branscher.

Viktiga punkter:

- Uppskatta vårdpersonalens ansträngningar och roll i kampen mot covid-19 och säkerställa medel för att garantera en stadig löneökning i vård- och omsorgsyrken, som återspeglar en omvärdering av arbete, som främst utförs av kvinnor.
- Sätta stopp för privatisering av vård och omsorg och planera att ta tillbaka privatiserade tjänster i offentligt ägande under offentlig kontroll.
- Stärk tillgång till grundläggande, offentlig sjukvård, öka dess omfattning och effektivitet samt offentligt ägande och styre, ta hänsyn till medborgarnas behov.
- Investera mer i offentlig vård och omsorg för att säkerställa en säker, effektiv bemanningsnivå, sysselsättning av god kvalitet och reservkapacitet och undvika alltför långa arbetstider, som ytterligare utsätter anställda för infektioner
- Säkerställa att vårdhem och andra äldreboenden har aktuella säkerhetsprotokoll för att snabbt kunna reagera och skydda boende och personal vid ett eventuellt utbrott, och införa system för att samordna ett utbyte av informationer och reaktioner ifall en pandemi bryter ut
- Säkerställa kontinuitet för vård- och hjälptjänster och stabilitet för anställda inom social omsorg. Alla åtgärder ska hjälpa sociala tjänster att få tag på EU och nationella fonder för omedelbart ekonomiskt stöd till löner och övriga kostnader, bl.a. att finansiera innovativa svar på krisen, t.ex. hjälp på distans
- Helt integrera långvårdstjänster i sociala skyddssystem, inklusive försäkringar som täcker alla vårdrelaterade utgifter för långtidsvård
- Garantera tillsvidareanställning, prioritera heltidsarbete och sysselsättning av god kvalitet i hela sjuk- och socialvården och vidta åtgärder för att integrera elever och otrygg personal, som bidragit till att bekämpa pandemin
- Att stärka vård och omsorg skulle säkra att förbättringar möter lokala samhällsbehov, särskilt där vården främst fokuserat på sjukhus
- Stärka nationella beredskapsplaner
- Säkerställa att medicinsk utrustning av god kvalitet finns tillgänglig och skapa ett europeiskt strategiskt reservlager med personlig skyddsutrustning och begära en uttömmande rapport om läget på nationell och EU nivå
- Öka EU:s budget för akutsjukvård och förbättra EU:s förmåga att samordna beredskapsplaner. Inkludera kandidatländer och östra grannskapet i dessa planer, och verka för att samordna dessa planer på europeisk och global nivå
- Förtydliga roller, relationer och samordningsmetoder i sjukvårdens och omsorgens styrning på EU och europeisk nivå och övervaka hur effektiva de europeiska bestämmelserna är för att säkra en ordentlig samordning
- Stärka arbetsmarknadsparternas roll och social dialog i vården, och även inom EU
- Genomdriva grundläggande ändringar av den europeiska terminen, för att säkra att den verkar för bättre vård och omsorg, inklusive ordentlig beredskapsplanering beträffande hälsokriser.
- Psykosocial hjälp bör erbjudas personal i väsentliga sektorer – sjukvård, social omsorg och vård, säkerhetstjänster, osv. Fall av posttraumatisk stress, depression eller ångest börjar uppstå på grund av stora arbetsbördor, långa arbetstider och känslomässiga påfrestningar.

2 Finansiera och investera i allmänna offentliga tjänster

Offentliga utlägg för välfärd har stått i centrum för svaren på krisen, inte bara i rollen som en automatisk stabilisator, utan också för att säkra att de mest utsatta skyddas.

Trots att vård och omsorg är mest angeläget är det uppenbart att många andra offentliga tjänster har berörts av krisen, från viktiga områden som avfall, vatten och energi, till social-försäkringar och arbetsförmedlingar, som varit väsentliga vad gäller att handskas med följdverkningarna av att slå igen stora delar av ekonomin. I många länder har dessa tjänster och de anställda som står för dem betydligt påverkats av åtstramningar, som kom efter den inledande spärren för offentliga utgifter, som reaktion på den ekonomiska och finansiella krisen 2009. Deras bidrag till ekonomin och samhället har i många år undervärderats. Energianställda har hållit sjukhus och annan viktig infrastruktur igång, trots att de påverkats av liberalisering, som undergrävt kapacitet och samordning av energisystem. Arvet efter åtstramningarna har satt sina betydande spår, och det skulle vara förkrossande om svaret på covid-19 blev detsamma – en kortsiktig stimulans för att få ekonomin på fötter igen, som åtföljs av åratals återhållsamhet vad gäller offentliga utgifter, vilket också skulle underminera åtgärder att skapa en hållbar ekonomisk återhämtning.

Offentliga tjänster har i många fall blivit dyrare för medborgarna i och med att offentlig kontroll över tillgång, efterfrågan och pris försvagats och stordriftsfördelar gått förlorade. Offentligt utförande och planering måste prioriteras tillsammans med forskning och utveckling, som fokuseras på offentliga tjänster som mål, i stället för privat vinst.

Prioriteten bör, i likhet med sjuk- och socialvård, läggas på ordentlig offentlig finansiering av tjänster och sysselsättning av god kvalitet i offentliga tjänster, och inte på åtstramade budgetar eller privatisering, eller att bli beroende av offentlig privat samverkan.

Mer liberalisering av tjänster i allmänhetens intresse bör därför undvikas och föregående liberaliseringar vändas tillbaka. Den här pandemin har blottlagt det faktum att alla inte har en mänsklig rätt till vatten, och somliga människor lämnats oförmögna att följa minimala föreskrifter om hygien och utsatts för extra faror. Det måste uteslutas i alla framtida pandemier genom att förbjuda liberalisering och kräva att medlemsstater förverkligar den mänskliga rätten till vatten för alla.

Stater och EU måste i sina återhämtningsplaner se till att medel lätt blir tillgängliga för kommuner, som drabbats av enorma inkomstförluster på grund av åtgärder för att hålla tillbaka pandemin. Kommunala myndigheter är stora arbetsgivare och sysselsätter många indirekt genom offentliga avtal och subventioner.

Spridningen av pandemin har barlagt ojämlikheter i samhället, då det ofta är lågavlönade arbetstagare som mer sällan har yrken som de kan utföra hemifrån, och därmed antingen ställs inför permittering, deltidsarbetslöshet eller fortsätter att arbeta, dock ofta utan nödvändiga säkerhetsåtgärder på plats, vare sig på arbetsplatsen eller under de dagliga resorna till och från arbetet. Det är också mer sannolikt att de bor i små och/eller trångbodda lägenheter, där coronaviruset kan spridas snabbare. Det leder till allvarliga frågor om fördelningen av ekonomiskt bistånd och balansen mellan att stödja näringslivet och de som mest behöver hjälp.

Europeiska unionens roll är i centrum för debatten om offentlig finansiering av offentliga tjänster och offentliga investeringar. Upphävandet av stabilitets- och tillväxtpakten och finanspakten är en positiv åtgärd, som säkrar att medlemsstater inte hindras från att öka offentliga utgifter och investeringar, på grund av tröskelvärdena på 3 % respektive 60 % för underskott och skulder. EU behöver en ekonomisk och social styrning som fokuserar på grundläggande, långsiktiga förändringar till stöd för en långsiktig återhämtning genom ökade offentliga utgifter och investeringar. Vad som inte behövs är strukturreformer i EU och andra europeiska länder, som ofta involverat privatisering, minskade sociala utgifter och pensioner och angrepp på arbetslagstiftning för att driva ner löner.

Viktiga punkter

- En genomgripande granskning av stabilitets- och tillväxtpakten och avskaffande av finanspakten i EU, tillsammans med en grundläggande omarbetning av ekonomisk styrning i syfte att fokusera på att säkerställa konvergens, minska ojämlikheter och en samordnad satsning på innovation, forskning och social sammanhållning
- En gyllene regel för alla länder, som utesluter vissa delar av offentliga investeringar från beräkningar av skulder och underskott, som också kunde inkludera särbehandling av offentliga medel för offentlig sjuk- och socialvård, eventuellt under minst de kommande 10 åren
- Finansiering av andra centrala delar av offentliga tjänster måste också säkras
- Det blir väsentligt att stötta och förbättra offentliga tjänster för att ta itu med många problem som röjts av krisen, inte minst sociala och ekonomiska ojämlikheter, som bidrar till större hälsorisker
- Europeiska unionen och andra globala organ måste ändra tankegångar, från en trång syn på offentliga medel och balanserade budgetar, och erkänna att de offentliga tjänsterna spelar en central social och ekonomisk roll
- Åtgärder krävs för att stödja de mest utsatta staterna och stärka samordning på all-europeisk nivå. Det hjälper att motverka de nationalistiska åsikterna, som inte erkänner den sociala och ekonomiska inverkan som pandemin har haft på hela Europa.

3 Finansiera återhämtningen

Stängningen av samhällen och av stora delar av ekonomisk verksamhet har en massiv inverkan på ekonomin. BNP-raset på allt mellan 20 % och 30 % under stängningen på tre månader kommer troligen att översättas till ett årligt BNP-ras på 5 % -10 % för år 2020, långt över genomsnittet på 4 % tillbakagång, som konstaterades i Europa 2009.

Nationella regeringar har infört en rad åtgärder för att hjälpa ekonomin och skydda sysselsättningen, som kompletterats av Europeiska unionens åtgärder. EU-kommissionen räknar med att dessa initiativ uppgår till över 4 triljoner euro, fördelat på följande sätt:

€2450 miljarder	Nationella likviditetsåtgärder (inklusive de som vidtagits under upphävande av statsstödsbestämmelser)
€750 miljarder	EU:s återhämtnings- och motståndskraftmekanism (€672,5 miljarder) plus övriga åtgärder (av detta utgör €360 miljarder lån)
€330 miljarder	Nationella åtgärder som vidtagits under flexibla EU budgetregler
€240 miljarder	Europeiska stabilitetsmekanismens pandemikrisstöd för medlemsstater
€200 miljarder	Europeiska investeringsbankgruppens medel för företag
€100 miljarder	SURE – EU medel för deltidsarbetslöshetssystem
€70 miljarder	Direkt budgetstöd från EU

Många av dessa är i form av lån eller lånegarantier snarare än överföringar, och inkluderar inte Europeiska centralbankens (ECB) krisstödköpsprogram på 750 miljarder euro, som, förutom de 120 miljarder euro som redan utlovats, täcker inköp av stats- och företagsobligationer. Det hjälpte väsentligt att lugna obligationsmarknaden i mitten av mars, när avkastningen ökade kraftigt på obligationer som särskilt gällde Grekland och Italien.

EFS har välkomnat dessa insatser, men samtidigt betonat vikten av att alla lån till medlemsstater, såsom ESM initiativet, inte ska påtvinga villkor, som att behöva genomföra den typ av strukturreformer som varit en central del av EU:s system med ekonomisk styrning. Alla lån bör också gälla en (mycket) långsiktig period, med åtgärder från ECB för att hålla räntan låg. EU-kommissionens återhämtningsplan är ett steg i rätt riktning, med ett åtagande att driva in medel på europeisk nivå för att finansiera anslag och lån för att hjälpa medlemsstater (FP-CGIL, Italien). Det finns dock bekymmer att de föreslagna bestämmelserna kommer att tillåta medlemsstater att blockera godkännande av andra länders nationella återhämtningsplaner i ett försök att påtvinga finanspolitiska eller andra villkor. EU bör lägga fram åtgärder för att hindra att så sker.

Det återstår att se hur fördelningen av anslag och lån kommer att fungera för enskilda länder, men ännu mer radikala åtgärder kan fordras om risken återstår att de kommer att lägga mer till bördan för de länder som redan har en hög skuldsättning. Det kunde innebära någon form av skuldavskrivning, eller -omstrukturering eller att monetisera skulderna. I det senare fallet skulle det innebära att ändra Europeiska centralbankens uppdrag, så att den blir helt långivare i sista hand, och kan fungera på samma sätt som centralbanker i länder med egna valutor. Det skulle öppna upp möjligheten att hantera skulder på samma sätt som i ekonomier som Japan, Storbritannien och USA, där centralbankerna garanterar att köpa statsskulder. Räntan som centralbanken uppbär betalas sedan tillbaka som utdelning till landets regering.

Samtidigt som det allmänt erkänns att det behövs en angelägen, enorm ekonomisk stimulans i olika former uppstår frågan om hur företag i den privata sektorn ska åtnjuta ett sådant stöd. Det här är ett tillfälle att stipulera villkor, som fordrar att företag uppfyller en rad gröna och social villkor, som kommer att hjälpa omvandla våra samhällen och ekonomier. Tillgång till offentliga medel ~~bör~~ måste till att börja med begränsas till företag som respekterar arbetstagares rättigheter, betalar anständiga löner, ger ut landsspecifika rapporter, inte utnyttjar skatteparadis och andra åtgärder för att undvika skatter. Regeringar bör garantera ordentlig offentlig insyn i alla räddningsinsatser, vilket i somliga länder kan ske med bl.a.

genom styrelserepresentanter, i syfte att förhindra korruption och bristfällig förvaltning och att kontrollera vilka investeringar görs. Fler kriterier ~~kan~~ bör utarbetas beträffande kollektivförhandlingar och fackliga rättigheter, såväl som ett koldioxidsnålt samhälle.

Det finns också möjligheter att prioritera insatser om klimatförändring i stället för att skjuta upp åtgärder på grund av oro över ekonomisk återhämtning. Medel borde tilldelas för att hjälpa omvandling av ekologiskt skadliga industrier, som flyg-, bil- och plastindustrin. Det borde finnas hjälp till gröna näringar, återanvändning, minskningsinsatser och mera fokus på hållbarhet i stället för tillväxt. Det finns faktiskt en hel del bevis att omfattande miljöföroreningar bidragit till underliggande ohälsa, som gjort människor mer utsatta för covid-19, samtidigt som dramatiskt minskad trafik och övriga förorenande aktiviteter redan lett till en mycket bättre luftkvalitet. Kriterier för räddningsinsatser borde också knytas samman med klimatrelevanta investeringar, inte bara till en koldioxidsnål ekonomi. De borde också omfatta en rättvis omställning.

Viktiga punkter

- Inverkan på ekonomin förväntas bli mycket större än under den ekonomiska och finansiella krisen och fordrar därför samordnade åtgärder i mycket större skala
- EU:s lån på 750 miljarder euro för att finansiera anslag och lån välkomnas, men det som är avgörande är hur detta fördelas, särskilt anslagsdelen
- Mer radikala åtgärder kan fordras för de värst drabbade länderna som kan t.ex. inkludera mycket långsiktiga lån till gynnsam ränta och ett långsiktigt åtagande av ECB att köpa obligationer, för att undvika att deras möjligheter att på sikt återhämta sig inte hämmas av en högre skuldbörda
- Insatser på EU nivå ska inte vidtas med utgång från att medlemsstater ombes genomföra strukturreformer och medlemsstater borde inte kunna blockera godkännande av andra länders nationella återhämtningsplaner, eller påtvinga finanspolitiska eller andra villkor
- Statligt ekonomiskt stöd till privata företag ska erbjudas med utgång från tillämpning av ett urval stränga gröna och sociala villkor, inklusive skatter.

4 Offentlig finanspolitik på längre sikt

Ekonomiskt stöd, som införts i många länder, inkluderar ofta anstånd med skatten för krisdrabbade företag. Det var acceptabelt som ett kortsiktigt initiativ för mindre företag och egenföretagare, men utmaningen är samtidigt att se till att stöd inte förankras i krisåtgärder på längre sikt. Skuldbaserade insatser och kvantitativa lättnader må vara väl så användbara för att finansiera en folkhälsokris, men är kanske inte hållbart i det långa loppet. Skattens nivå och omfattning måste omvärderas från grunden, för att möjliggöra ett nytt synsätt på offentliga finanser, med progressiv, öppen, effektiv beskattning i centrum; utnyttjande av statliga medel ska ha ett nära samband med socialt och ekologiskt fördelaktiga verksamheter. Det har sedan länge saknats rättvis beskattning, vilket bidragit till att öka ojämlikhet och försämrat offentliga tjänster, och det är angeläget att ta itu med det.

Upprepade avslöjanden under senare år om hur företag och rika personer använder skatteparadis och utnyttjar andra medel för att minska sina skatter har lett till ett flertal initiativ att revidera skattelagstiftning och täppa till några kryphål, Dock har initiativen ofta antingen varit beklagansvärt svaga eller ännu inte genomdrivits.

Mer progressiva skattesystem kan omfatta fastighets- och förmögenhetsskatter, såväl som högre företags- och inkomstskatter. EU-kommissionen har sagt en hel del om att flytta skatter från arbete till andra beskattningsformer, som koldioxidskatter, men det bör inte utesluta en mer progressiv inkomstskatt med högra skattesatser för höginkomsttagare och företagsvinster, såväl som en debatt om att behålla lägre skatter för låginkomsttagare, i stället för att öka tröskelvärden innan skatt ska erläggas.

Det återstår att förbättra de föreslagna direktiven på EU nivå om landsspecifik rapportering (CBCR) och en gemensam, konsoliderad bolagsskattebas (CCCTB) och att de antas av Europeiska rådet; det har blivit allt mer angeläget, liksom att säkerställa en bolagsskatt på minst 25 % för att hejda den fallande bolagsskattetrenden och uppnå ett mer balanserat skattesystem mellan kapital och arbete.

Det behövs fler drastiska åtgärder beträffande skatteparadis, och EU:s definition av dem förblir otillräcklig. Vidare återstår att införa effektiva bestämmelser om beskattning av digitala företags omsättning eller vinst, som hör till storbolagen som fått växande, för att inte säga blomstrande, vinster sedan början av krisen.

Ett svar på den sista krisen var mer stöd för en finansiell transaktionsskatt (FTT). Den sågs inte bara som ett medel till potentiell inkomstkälla på europeisk nivå, men också för att reglera finanssektorns arbetssätt. Framsteg mot en FTT avstannade, men denna gång kanske det finns en hel del förståelse för nödvändigheten att samordna EU:s åtgärder som stöd för återhämtning och eventuellt en möjlighet att komma tillbaka till tanken om en europeisk skatt, som kunde baseras på högre inkomster och/eller personlig förmögenhet, utan att heller utesluta bolagsskatter.

Viktiga punkter

- Som kortsiktigt mål på EU nivå att täppa till och förhindra nya skattekryphål, stärka kravet på att lagstifta och genomdriva offentlig landsspecifik rapportering, en gemensam konsoliderad bolagsskattebas och en skatt på minst 25 %, och FTT samt att återuppta tanken om en digital EU skatt med ett tydligt direktiv om hur det ska inrättas i alla länder
- Ett brådskande behov att stärka offentliga finanser både nationellt och på europeisk nivå kräver diskussioner om en rad möjliga åtgärder som skulle kunna inkludera att i EU införa en progressiv solidarisk förmögenhetsskatt till en krisfond för att hjälpa fattiga; kortsiktiga skatter på utdelningar, skatter på digitala företag, högre skatter på de högsta inkomsterna och minskad moms (t.ex. på personlig skyddsutrustning) som en del av en övergång till mer progressiva skatter.

- Investera i offentliga skatte- och arbetsmarknadsförvaltningar, där minst 100 000 arbetstillfällen gått förlorade mellan 2008 och 2018 i 28 EU länder, och många sådana jobb fortfarande hotas
- Motverka argument att skatteminskningar är ett bra sätt att ge folk pengar på fickan så att de kan spendera pengarna och få ekonomin på fötter, med alternativa förslag om att stötta ekonomin.

5 Stärka kollektivförhandlingar och social dialog, offentliganställdas och fackliga organisationers rättigheter

ILO har upprättat en plan på fyra punkter som svar på krisen. Den innefattar en uppmaning att stärka social dialog, kollektivförhandlingar samt institutioner och förfaranden för partsrelationer. Fackliga organisationer har i många länder – med Italien som främsta exempel – faktiskt spelat en central roll i svaret på krisen, förhandlat avtal om arbetsmiljö, deltidsarbetslöshet och andra åtgärder. I Sverige hade offentliganställdas förbund redan förhandlat ett nytt avtal om löner och arbetstid och nödfallssituationer, som kom att användas för första gången i sjukvården i Stockholm.

Regeringarna i Ungern och Polen har, i bjärt kontrast, utnyttjat situationen för att tvinga igenom lagstiftning som försvagar fackliga och kollektivförhandlingsrättigheter. Andra regeringar, bl.a. Litauen och Kroatien, har funderat på liknande åtgärder, men avstått efter fackligt och politiskt motstånd.

Under senare år har offentliganställdas förbund – särskilt inom sjuk- och socialvård – drivit kampanjer om bemanning, lyft fram överarbete och utbrändhet bland anställda som försökt att kompensera för bristfällig personaltäthet. I många länder är detta akut inom hälsovård, men det finns också problem i andra branscher, som kriminalvård. Inverkan av covid-19 har intensifierat att man underlåtit att ta itu med dessa problem, och betonar vikten av att få en säker, effektiv bemanningsnivå på kollektivförhandlingsagendan, och självklart också ha starka rättigheter att förhandla kollektivt för att genomdriva bättre löner och villkor, som också hjälper till att hantera bemanningsproblem.

Under återhämtningen efter det som ser ut att bli den värsta ekonomiska krisen någonsin är det väsentligt att arbetstagare inte tvingas välja mellan säkra, anständig arbetsvillkor och möjligheten att bara få behålla sina arbeten. Hotet är att arbetsgivare kommer att hårt kräva negativa förändringar vad gäller löner, arbetstider och andra villkor, samtidigt som de ber om uppoffringar för att alstra tillväxt. Vi förkastar det.

Viktiga punkter

- Fackföreningar och kollektivförhandlingar ska stå i centrum för satsningar att hantera krisen i stället för att undermineras av åtgärder som minskar arbetstagares rättigheter under täckmanteln krislagstiftning, samt att bekämpa alla försök att minska de anställdas löner eller vidta eventuella andra ensidiga åtgärder som skadar statstjänstemän och offentliganställda.
- Anställda och deras fackliga företrädare ska rådfrågas om obligatoriska riskbedömningar på arbetsplatser beträffande hälsa och säkerhet, som föreskrivs i all relevant nationell lagstiftning och EU:s ramdirektiv 1989 om arbetsmiljö, som återkommer i EU:s arbetsmiljöbyrås riktlinjer om covid-19 och om att återvända till arbetet
- Fackföreningar och arbetstagare behöver hjälp när de på grund av allvarlig risk för infektion undanhåller sin arbetskraft med hänsyn till allvarlig eller överhängande fara, vilket garanteras av många nationella rättsliga regler samt i EU:s arbetsmiljödirektiv 1989

- Återuppta EU:s branschvisa sociala dialog, särskilt i sektorer som vård och omsorg, där det är väsentligt att ta itu med ärenden som utbildning, arbetsmiljö, säkerställa beredskap för framtida pandemier och angripa strukturella svagheter, som lett till så många infektioner och dödsfall hos vårdpersonal
- EU-kommissionen bör uppskatta kollektivförhandlingars och den branschvisa sociala dialogens roll mer i EU och nationellt. Informations- och samrådsrättigheter har visat hur de kan bidra och kommissionen bör ompröva sin vägran att implementera avtalet om arbetstagares rätt till information och samråd i statsförvaltningar beträffande omstrukturering, genom ett förslag till direktiv att antas av rådet
- Regeringar bör i nära samråd med fackliga organisationer ta bort alla undantag beträffande offentliganställda från EU:s sociala miniminormer, som konkret erkännande av deras ovärderliga roll när de svarade på och förhindrade spridningen av covid-19.

6 Nytt sätt att arbeta

Svaren på covid-19 krisen har omfattat större ändringar av arbetssätt, inklusive en enorm övergång till distansarbete. Det har ofta skett med kort varsel, utan adekvata förfaranden för att säkerställa arbetsmiljön, lämplig utrustning eller eventuell relevant kompensation. Det har hjälpt att bevara tusentals arbeten och garantera att offentliga tjänster har fortsatt att fungera, bidragit till färre resor till och från arbetet, och resor till och från möten, vilket bidragit till att minska trängsel och föroreningar. Nödåtgärder ska emellertid inte bli regel, och det behövs ordentliga förhandlingar för att säkerställa adekvat utrustning, utbildning och arbetsmiljöbestämmelser och lämplig kompensation för kostnader, inklusive försäkringar för arbetsolyckor under distansarbete.

Distansarbete kan erbjuda möjligheter att förbättra balans mellan arbete och privatliv, men bör emellertid införas med utgång från överenskommelser med facket. Arbetsgivare kan potentiellt göra stora besparingar genom att skära ned på kontorslokaler, men det bör inte ske på bekostnad av arbetstagarnas hälsa och säkerhet i stort, eller utan att vidta särskilda åtgärder för att handskas med psyko-sociala risker och behovet att koppla bort sig. Övergången till distansarbete när skolor stängts ställer också en rad frågor om konsekvenser för kvinnor, som i vissa europeiska länder utgör flertalet offentliganställda, med ökat tryck på sig att förena omsorg och arbete. Det förekommer också en ökad risk för våld i hemmet när par konfronteras med längre nedstängningsperioder. Åtgärder måste vidtas av offentliga myndigheter, men stöd kan också ges genom förhandlade avtal. En omorganisation av offentlig förvaltning bör planeras omsorgsfullt i syfte att utforska nya sätt att arbeta, och garantera ökad effektivitet och balans mellan arbete och privatliv.

För många offentliganställda har svaret på covid-19 krävt längre arbetstider, särskilt när kollegor som infekterats och isolerats i karantän lett till att fler anställda varit borta från arbetet. Offentliga arbetsgivare måste förhandla med fackföreningar om innovationer i arbetsorganisation, och särskilt vad gäller åtgärder för att hantera problem som uppstått under krisen, t.ex. ökad stress och tryck, på grund av ångest och social isolering i samband med pandemin. Arbetstagare ska inte behöva utsättas för utbrändhet och andra negativa konsekvenser av att vara uppkopplade under alltför långa perioder. Smart arbete måste bli ett verktyg som förbättrar balans mellan arbete och privatliv, och garanterar rätten att koppla bort sig, datasäkerhet och facklig medverkan. Radikala kortsiktiga förändringar, som att arbeta färre timmar, bör leda till funderingar om hur arbetstid hanteras på längre sikt och hur kommande kriser sköts. Utvärdering måste också göras av hur offentliga tjänster online påverkar tillgång till och kvalitet på tjänster som erbjuds medborgare i utsatta lägen.

Viktiga punkter

- Förhandla om innovation inom arbetsorganisation och hantera problem som uppstått av ökad stress och tryck på grund av ångest och social isolering under pandemin, och utforska möjligheter för rätten att arbeta hemifrån och andra smarta arbetsmetoder

- Eventuella långsiktiga ändringar i riktning mot distansarbete eller smidigt och smart arbete måste avtalas genom kollektivförhandlingar inklusive rätten att koppla bort sig.
- Krisen har lett till frågor om fördelning av arbetstid och krisarrangemang beträffande löner och villkor, som måste bli föremål för förhandlingar om eventuella långsiktiga ändringar.

7 Eurozonen, Europeiska unionen och ett vidare Europa – omställningsförslag

Covid-19 krisen krävde ett effektivt, samordnat svar på europeisk nivå, men EU:s institutioner klarade inte helt av utmaningen. Nationella initiativ föregrep ofta EU:s aktioner, som hämmades av bristande enighet och solidaritet mellan medlemsstater. EU:s centrala roll som samordnare begränsades också av bristande resurser och tydlighet beträffande EU:s roll inom hälsopolitik. Bristande samarbete kring personlig säkerhetsutrustning och opposition mot framtida ömsesidigt ansvar för skulder genom någon form av eurobligationer riskerar att orsaka långsiktig skada, inte minst i länder som Italien och Spanien, som råkade ut för de värsta utbrotten. Det riskerar att öka anti-EU känslor och tillåter yttersta högern att vinna ännu mer mark.

Bättre samordning bör utsträckas till övriga länder i Europa, samt globalt genom Världshälsoorganisationen (WHO) som bör reformeras med ökade offentliga, inte privata, medel och bättre offentlig översikt. EPSU kommer att på EU-nivå engagera sig i diskussioner om den europeiska hälsounionen. I samband med det ska EPSU begära att EU-kommissionen ställer frågor till WHO om behov av riktlinjer som garanterar skydd för anställda, som tryggar att arbetstagare i frontlinjen får optimal personlig skyddsutrustning, t.ex. respiratorer i stället för munskydd. WHO:s rekommendationer om folkhälsa och sociala åtgärder på arbetsplatser har utarbetats utan medverkan av arbetstagare, och rekommendationerna om social distans, riskbedömning och teststrategier är otillräckliga för att skydda anställdas liv och välmående.

Utmaningen inom eurozonen förblir att vinna argumentet att radikala åtgärder krävs med ömsesidigt ansvar för skulder och Europeiska centralbankens roll och uppgift, som ifrågasätter hur båda institutioner drivs vad beträffar demokratisk ansvarighet.

Attacker på fackliga och arbetstagarrättigheter under krislagstiftningens täckmantel understryker vikten av att tillämpa ILO:s normer. Det aktualiserar frågan om hur dessa kan genomdrivas mer effektivt inom Europeiska unionen, och EU:s roll i svaret på angrepp på grundläggande rättigheter, också vad gäller kandidat- och grannskapsländer.

I det här sammanhanget skulle även Europarådet kunna spela en roll, men också med hänsyn till att dess rekommendationer visat sig användbara i förhållande till flyktingar eller kriminalvård inom en bred EU politik.

Nätverket eucare bör, som svar på konsekvenserna av pandemin på invandrare, flyktingar och de fortsatta folkströmmarna till Europa, stärkas och genomföra en enkät om effekten av covid-19 på migrantarbetstagare och flyktingar, omfatta deras hälso-, arbets-, och levnadsvillkor. En ny europeisk migrationspolitik med ändrade Dublinbestämmelser, måste stå i centrum för den europeiska fackliga politiken om ärendet, t.o.m. i dessa kristider.

8 Kommunikationer, påtryckningar och kampanjer

Detta underlag sammanfattar större förändringar som kommer att krävas av institutioner och policy för att säkerställa ett genomgripande svar på krisen. Utmaningen blir att verkställa en

rad kommunikations-, lobbnings-, och kampanjinitiativ för att driva dem igenom. Det här är några viktiga frågor som ska beaktas:

Budskapet ska vara tydligt och det är nödvändigt att utarbeta ett antal centrala slagord/teman, som ”Kämpa för allas framtid”, ”Folket och vår planet före vinst”, ”En ny grön, social giv för framtiden”

I centrum står kampen mot att återvända till åtstramningar och det är värdefullt att granska och återanvända tidigare studier som kritiserar åtstramningar.

Det kommer att involvera ny taktik och nya metoder vad gäller att sätta tryck på regeringar och europeiska institutioner, att lära av medlemsförbundens erfarenheter med olika initiativ, som fotokampanjer, namninsamlingar, virtuella offentliga möten med politiker, osv. Troligtvis kommer stora demonstrationer att förbli omöjliga under en viss tid, men gemensamma aktioner blir viktiga; samordnade konflikter och andra initiativ, inklusive rättsliga åtgärder, måste diskuteras, särskilt där fackliga organisationer står inför påtvingade åtstramningar, inklusive hot om löneminskning eller lönestopp, och där de ställs inför samma tryck från internationella institutioner, oavsett det är EU, Internationella valutafonden eller en ny form av trojka.

Det kan vara nyttigt att arbeta i koalitioner för att driva centrala frågor, som visats under särskilda initiativ kring handel, upphandling, rätt till vatten och rätt till energi. Det finns ett urval organ, t.ex. de som driver kampanjer mot fattigdom, för rättvis beskattning, en grön giv, och andra frågor där samarbete kommer att förstärka EPSU:s möjligheter till kampanjer och påtryckningar.

Det finns en potential att bygga på det stöd som uttryckts för offentliganställda, och att t.ex. skapa någon form av bestående minnesmärke, som att omvandla den 23 juni – offentliganställdas globala dag – till en årlig europeisk minnesdag över alla offentliganställdas uppoffringar och engagemang. Begära att det ska bli en europeisk eller global helgdag, och att vi använder den som en årlig aktionsdag för offentliganställdas rättigheter och för offentliga tjänster av god kvalitet.